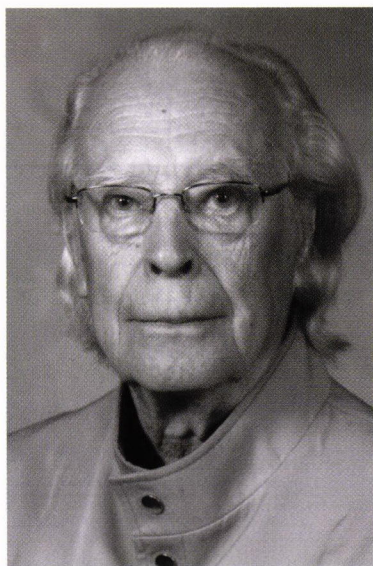

Heikki Havas 1926–2012

Arkkitehti, Museoviraston toimistopäällikkö Heikki Havas kuoli 13. maaliskuuta 85 vuoden ikäisenä. Hän oli syntynyt Helsingissä valokuvaajaperheeseen, ja valokuvauksesta tuli myös nuoruuden tärkeä harrastus. Vanhemmilla, Kalle ja Impi Havaksella oli laboratorio kotonaan Eteläisellä Hesperiankadulla keittiön jatkeena ja siellä Heikkikin kehitti ja kopioi valtaosan mittavasta valokuvatuotannostaan. Päästyään ylioppilaaksi Helsingin Normaalilyseosta Havas pääsi opiskelemaan arkkitehtuuria Teknilliseen Korkeakouluun, mistä hän valmistui arkkitehdiksi 1954.

Opiskeluaikana valokuvaus oli edelleen tärkeällä sijalla Heikki Havaksen harrastuksissa. Hän voitti useita palkintoja ylioppilaiden kulttuurikilpailuissa. Arkkitehtuurin valokuvauksessa Havas kunnostautui aivan erityisesti ja hänen hienoja kuviaan on runsaasti eri julkaisuissa ja arkistoissa.

Työskentelyään kuvanveistäjä Alpo Sailon ateljeessa piirustus- ja muovailutehtävissä Heikki muisteli lämmöllä vielä vuosikymmenien kuluttua. Moderni arkkitehtuuri oli kuitenkin hänelle etusijalla opiskelussa ja varhaisvaiheen työelämässä. Työskentely arkkitehtitoimistoissa (Yrjö Linde-

gren, Aulis Blomstedt, Bertel Saarnio) valmensi arkkitehdin ammattiin ja Havas toimi assistenttina ja nykyaikaisen rakennustaiteen erikoisopettajana ”Polusteekissa”, kuten hän opinahjoaan nimitti.

1950-luvulla hän harjoitti yksityistä arkkitehdintointia, mutta 1961 suunta muuttui. Muinaistieteellisen toimikunnan arkkitehti Esko Järventaus siirtyi vastaperustettuun Oulun Yliopistoon ja Heikki Havas nimitettiin toimikunnan vt. arkkitehdiksi ja 1963 vakinaiseksi.

Rakennusmuistomerkkien restaurointi muodostuikin tämän jälkeen Heikki Havaksen elämäntyöksi aina vuoteen 1990 saakka, jolloin hän jäi virastosta eläkkeelle. Aluksi ainoana, sittemmin usean arkkitehdin muodostaman ryhmän vetäjänä hän joutui mittavien tehtävien eteen vaiheessa, jolloin peruskorjauksen ja restauroinnin erilaiset linjaukset etsivät ratkaisujaan. Olavinlinna, Hämeen linna ja Kuusiston linnanraunio olivat vaativia kohteita, joissa Heikki Havas joutui asiantuntijana kamppailemaan teknisten vaatimusten ja restaurointiopillisten tavoitteiden ristipaineessa. Arvovaltaiset korjaustoimikunnat painottivat usein ennen muuta käytännöllisiä näkökohtia ja siinä oli arkkitehdin etiikka usein koetuksella. Sen sijaan viraston restauroidessa Louhisaaren linnaa tai Pukkilan kartanoa museokohteiksi, voitiin arkkitehtien, tutkijoiden ja konservaattoerien pyrkimykset yhdistää hedelmälliseksi synteeksiksi, jossa antikvaariset näkökohdat sanelivat lopputuloksen, jota vieläkin voidaan ihailla.

Heikki Havas toimi useissa asiantuntijatehtävissä 1960-luvulla, jolloin rakennussuojelu ja restaurointi nousivat museolallakin yhä tärkeämpään asemaan. Hän oli Suomen Museoliiton neuvotteleva arkkitehti. Unescon kulttuurimuistomerkkivuoden 1964 Suomen toimikunnan jäsenenä hän osallistui tärkeään Venetsian kokoukseen, josta moderni rakennussuojelu sai alkunsa Venetsian julistuksen myötä. Kansallismuseon tilakysymysten käsittely kuului tietysti viraston arkkitehdin toimenkuvaan, samoin Suomenlinnan korjaustyöt.

Kirkoista tuli kuitenkin Heikki Havaksen arkkitehdin- ja virkamiestoitominnan tärkein toimialue Museoviraston ja muiden valtion omistamien vanhojen rakennusten ohella. Museovirasto vastasi eräiden tärkeiden historiallisten kirkkojen restaurointisuunnittelusta. Yhdessä Maija Kairamon kanssa Havas suunnitteli mm. Pyhäjoen ja Nousiaisten kirkkojen restauroinnit. Pyhäjoen lähes koskematon valtava puukirkko kunnostettiin hyvin hienovaraisesti, Nousiaisissa modernin arkkitehtuurin keinoin koetettiin sopeuttaa käyttökirkon vaatimukset hienostuneella tavalla vanhaan rakennusmuistomerkkiin. Salama sytytti valitettavasti Pyhäjoen kirkon tuleen korjaustyön valmistuttua.

Lukemattomissa Museoviraston valvomissa 1960–70–80-lukujen kirkonkorjauksissa Heikki Havas välitti seurakunnille ja suunnittelijoille antikvaarista näkemystä, välillä paremmalla, välillä huonommalla menestyksellä.

Samojen kysymysten kanssa hän itse kamppaili suunnitellessaan sivutoimiluvalla monien kirkkojen korjauksen yhdessä arkkitehtivaimonsa kanssa.

Heikki Havas osallistui sivutyönä merkittävään kaavoitustoimeen, Vanhan Porvoon asemakaavan laatimiseen, jossa neljä arkkitehtiryhmää kehittäeli 1970-luvun alussa sittemmin esikuvalliseksi muodostunutta suojelukaa-voitusta.

Erityisen mieluisa työkenttä aukeni innokkaalle lapinkävijälle 1970-luvulla Lapissa, missä Museovirasto toteutti mittavia työllisyystöitä. Mm. Pielpajärven kirkko, Utsjoen kirkkotuvat, Laanilan savottapiha, Sallivaaran poroerotusalue ja Utsjoen Välimaan kruununtorppa pelastettiin viime hetkellä Havaksen ja muiden viraston hyvien virkamiesten työllä.

Arkkitehdin työ jäi vähitellen vähemmälle, kun Museoviraston virkavelvollisuudet täyttivät Heikki Havaksen työpöydän Ritarihuoneella. Byrokra-tian lisääntyminen, alituinen kiire ja Restaurointitoimiston päällikön moninaiset vastuut ja kiistat olivat välillä tuskallisia taiteellisesti ja humanistisesti virittyneelle Havakselle.

Havas jaksoi alituisissa neuvotteluissa sitkeästi soveltaa Museoviraston parasta ohjauskeinoa, suojeltavien rakennusten omistajien vakuuttamista kulttuurimuistomerkkien arvoista ja mahdollisuuksista sekä restauroinnin hyvistä työtavoista. Hän pyrki aina tyynesti löytämään ristiriitatilanteissa sovittelevia ratkaisuja. Näin hän onnistui useimmiten pelastamaan olennai-sen vanhojen rakennusten olemuksesta mutta antoi samalla mahdollisuu-den niiden tarpeelliseen uudistumiseen.

Pekka Kärki

Valokuva: Hannu Havas.